

N:o 34.

Ank. till Riksd. kansli den 14 mars 1904, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående undanskiftande i mindre bemedlade dödsbon af medel till minderårigt barns underhåll och uppfostran.

Andra Kammaren har till behandling af lagutskottet hänvisat en inom nämnda kammare af herr *J. G. Forsberg* väckt motion, n:o 83, af följande lydelse:

»Om man såsom förmyndare, eller af andra orsaker, kommer att medverka vid utredande af mindre bemedlade dödsbon, där barn af olika åldrar förefinnas, måste man erfara, att tillämpningen af vår arfslag föranleder orättvisor, som i många fall kunna anses upprörande.

Vår ärfdabalk medgifver ej något undantag för sådana dödsbon, fastän där finnas minderåriga barn, om ej den afidna fadern eller modern haft den sällsynta omtänksamheten att genom testamente förordna om dessa barns underhåll.

Följden däraf är, att när uti ett ringare hem den ena af föräldrarne afidit och förmyndare blifvit förordnad, så anser denne sig skyldig att låta verkställa arfskifte, äfven om orättvisan däraf är tydlig; han vågar ej låta de äldre barnen afhändas hvad lagen föreskrifver, fastän sten därigenom lägges på den börda, som den efterlevande af föräldrarne ändock kan hafva att bära. Vid arfskiftet måste då, äfven af

de obetydligaste tillgångar, alla barnen tilldelas lika lotter, om än det ena ligger vid moderns bröst och det andra uppnått sådan ålder, att det kan försörja sig själft, som vid de förhållanden, hvarom här är fråga, vanligen inträffar vid 15 års ålder. De af barnen, som då uppnått denna ålder, erhålla alltså såsom arf ett belopp, som, fastän det af den förmögne kan anses ringa, dock ofta med bekymmer och försakelse af den efterlevande af föräldrarne måste utlämnas för att få bibehålla det lilla boet orubbadt och som för dessa barn får tillväxa med räntor, tills de såsom myndiga erhålla detsamma. För de minderåriga barnen beror det på deras ålder om de skola få något kvar af sitt arf eller icke, oftast åtgår deras arfslott såsom ett välbehöfligt bidrag till deras uppfostran, som för öfrigt efter förmåga får besörjas af efterlevande fader eller moder med den lott de erhållit såsom fördel och giftorätt. Skulle både föräldrarna affida, innan en del af barnen hunnit att blifva uppfostrade, blir den orättvisa fördelningen mellan barnen lika verkande och påtaglig.

Då de ömmande fall, där dessa förhållanden inträffa, nu torde kunna räknas i tusental inom vårt land för hvarje år, torde det icke böra anses förmätet att fästa lagstiftarnes uppmärksamhet härpå.

En ändring i vår arfslag, för att i någon mån afhjälpa dessa missförhållanden, behöfde för de samhällsklasser, där den skulle tillämpas, vara enkel, tydlig och bestämd, så att den kunde begagnas utan omsvep och omkostnader, äfven om dessa egenskaper skulle vinnas på bekostnad af fullkomligheten i teoretiskt afseende.

Mig förefaller, att detta mål skulle kunna ernås, om 12 kap. 3 § ärfdebalken hade ungefär följande innehåll:

»Lefver man eller hustru efter; tage då först sin fördel ut, och därefter sin giftorätt i boet efter lottning. Är det hustru, som efterlefver, njute hon ock morgongåfva sin efter ty, som i giftermålsbalken stadgadt är.» Finnes efter den affidna mannen eller hustrun barn, som ej af eget arf eller annan tillgång kan erhålla nödortfug uppfostran till femton års ålder, så skall för hvarje sådant barn af boets behållning, så vidt den därtill förslår, undantagas ett belopp, som jämte barnets arfslott och öfriga tillgångar, sammanräknade med kapital och räntor, är tillräckligt att till barnets uppfostran lämna fem kronor för hvarje månad från den dagen boet utskiftas och tills barnet fyller femton år, om endera af föräldrarna lefver, och dubbelt så mycket, om båda föräldrarna äro döda. — »Arfvingarna skifta sedan arfvet sig emellan.»

Väl inseende min oförmåga att stilisera lagrum, har jag med

detta förslag endast velat framställa ett innehåll, som enligt min tanke skulle afhjälpa de svåraste missförhållandena.

Mången änkring eller änka med minderåriga barn uti ett ringa hem skulle genom ett stadgande i denna riktning få sitta i orubbadt bo, där nu förmyndaren anser sig skyldig att ingripa.

Äfven där behållningen i boet vore större, så att arfskifte måste hållas, men arfslotten för de minderåriga barnen för liten till deras uppfostran, skulle ett sådant stadgande verka välgörande, ehuru det ej kunde afhjälpa olikheten af behållna arfvet barnen emellan, en olikhet hvars utjämning vore ur rättvisans synpunkt önskvärdt, men som väl svårigen genom lagstiftning kan åstadkommas.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i vår arfslag, att uti mindre bemedlade dödsbon medel till minderårigt barns underhåll och uppfostran måtte kunna undanskiftas.»

Enligt svensk rätt skola barn efter en afiden person i regel åtnjuta lika arfslotter oafsedt deras ålder, och en hvar sterbhusdelägare har rätt att påyrka skifte af boet. Någon befogenhet för efterlevande make att, oberoende af öfverenskommelse med öfrige sterbhusdelägare, under längre eller kortare tid kvarsitta i orubbadt bo finnes icke stadgad hos oss, såsom förhållandet är i Norge och Danmark för vissa fall. Och enligt 12 kap. 10 § ärfdabalken gäller såsom regel för arfsfördelning, att hvad föräldrar kostat på ett barn till dess nödtorftiga föda, kläder, upptuktelse och bröllopskost icke tages i beräkning vid bestämmande af dess lott i boet, där ej uttryckligt stadgande af den afidne därom förefinnes. Att detta, såsom motionären anført, i tillämpningen kan leda till orättvisa, synes uppenbart. Faktiskt kunna till följd af dessa bestämmelser minderåriga barn efter en afiden komma i ogynnsam ställning i jämförelse med de medarfvingar, som redan uppnått den ålder, att de kunna sig själfva försörja. Syftet med förevarande motion — att utjämna en sådan obillighet samt att i allmänhet, såvidt möjligt, tillförsäkra minderårigt barn af dödsboets tillgångar medel till underhåll och uppfostran — synes utskottet därför synnerligen behjärtansvärdt.

Den princip, som motionären sålunda vill göra gällande, är i själfva verket icke alldeles främmande för vår rätt. Den kommer i viss mån till uttryck i bestämmelsen om bröstarfvinges rätt till laglott ehuru det härvid är arfvinge, som ses till godo gentemot testaments-tagare och icke i förhållande till annan lika berättigad arfvinge. Men klart framträder grundsatsen i 2 § 2 mom. af förordningen angående hvad i testamente gifvas må, så ock om gåfva af fast egendom den 21 december 1857, hvilket lagrum stadgar, att, om man genom testamente anslagit viss årlig inkomst till ommyndigt barns underhåll och uppfostran eller till underhåll för ofärdigt, med svår sjukdom behäftadt eller litet vetande barn och sådant barn ej af eget arf eller annan tillgång kan njuta underhåll eller uppfostran, detta testamente må, ändå att annan bröstarfvinges laglott därmed belastas skulle, gälla beträffande ommyndigt barn, till dess det kan sig själf nära, dock ej för längre tid än till dess barnet fyllt 21 år, och med afseende å annat barn, så länge behovet fortfar. Dessutom föreskrifves i den nyss omnämnda 10 § i 12 kap. ärfdebalken, att det står föräldrar fritt att, om de vilja, såsom ersättning för hvad ett eller flera barn fått åtnjuta till underhåll och uppfostran »lägga de andra sina barn något till, som mindre njutit hafva.»

Hvad sålunda redan finnes stadgadt såsom en rätt för föräldrar att genom testamente eller särskildt förordnande bereda minderåriga barn företrädesrätt framför öfriga sterbhusdelägare till så stor del af boets tillgångar, som erfordras för de minderåriga barnens underhåll och uppfostran, tills de sig själfva försörja kunna, vill motionären hafva upphöjdt till allmän arfsfördelningsprincip i fråga om mindre bemedlade dödsbon; och, såsom ofvan nämnts, delar utskottet motionärens åsikt om det rättvisa och billiga i en sådan anordning. Själfklart är dock, att denna de minderåriges företrädesrätt icke får träda för nära sådana medarfvingars rätt, som, ehuru komma till högre ålder, af en eller annan anledning, sinnessjukdom, vanförhet, lyte eller dylikt, äro urståndsatta att sig själfva försörja. Fastmera synas förhållandena påkallat, att den förmån, motionärens förslag åsyftar att bereda minderåriga barn, äfven kommer bröstarfvinge af sistberörda kategori till godo.

Utskottet anser sig för närvarande icke böra ingå på närmare undersökning, huru en sådan lagändring som den af motionären åsyftade lämpligast bör åvägbringas, utan torde frågan härom böra till Kungl. Maj:ts bepröfvande öfverlämnas.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om och i hvilken utsträckning minderårig bröstarfvinge efter afviden person må kunna tillförsäkras rätt att, i mån af behof framför öfriga arfvingar, af dödsboets tillgångar bekomma medel till underhåll och uppfostran, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagändring i angifna syfte, hvartill förhållandena anses föranleda.

Stockholm den 14 mars 1904.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.
